

การสร้างดัชนีราคาเป็นงานสำคัญยิ่งงานหนึ่งในโครงการพัฒนาระบบสถิติราคา ที่คณะกรรมการทางวิชาการสถิติแห่งชาติ กำลังให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในการที่จะหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสร้างดัชนีราคา ให้มีความถูกต้องและเป็นที่ยอมรับได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพของสินค้า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะ (Specification) บางอย่างของสินค้านั้น ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะบางประการ ส่วนใหญ่จะมีผลทำให้ราคาของสินค้านั้นมีความเคลื่อนไหวไปในทางเพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งไม่สามารถนำราคาของสินค้าดังกล่าวนี้ไปใช้ในการหาเลขดัชนีราคาที่ต้องการและเชื่อถือได้ เพราะราคาสินค้านั้นไม่ได้เพิ่มขึ้นหรือลดลงเนื่องจากต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นหรือมีการแข่งขันกันในด้านการค้า แต่ราคาเปลี่ยนไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพของสินค้านั้น ในการแก้ปัญหานี้ในต่างประเทศส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ถ้าสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะตามที่กำหนดหาไม่ได้ เนื่องจากไม่มีการผลิตสินค้านั้นแล้วในปัจจุบัน หรือมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะบางอย่าง หรือเกิดความไม่สะดวกในการสืบราคาสินค้านั้น ๆ จะใช้วิธีคำนวณราคาเฉลี่ยของสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะเดิมไปก่อน และใช้ราคาสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะใหม่หลังจากที่ได้มีการสืบราคาสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะใหม่น้อยหลังไปได้แล้ว แต่ในกรณีที่ยังสืบราคาสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะใหม่ไม่ได้ และสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะตามที่กำหนดเลิกผลิตไปแล้ว ก็จะใช้วิธีกำหนดให้ราคาสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะใหม่ในช่วงเวลาแรกที่เปลี่ยนเป็น 100 แต่การใช้วิธีการดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า เลขดัชนีราคาที่ได้มีความเชื่อถือได้ไม่มากนัก เช่นการสืบราคาสินค้าย้อนหลังมักจะได้อัตราที่ไม่ค่อยตรงต่อราคาจริงนัก เพราะผู้ให้ข้อมูลมักจะจำราคาที่ย้อนหลังไปนาน ๆ ไม่ได้

ประเทศไทยสร้างดัชนีราคาโดยใช้วิธีการเดียวกันกับในต่างประเทศ คือ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีกำหนดลักษณะจำเพาะของสินค้า และใช้วิธีสืบราคาสินค้าย้อนหลังไปในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะของสินค้านั้น หรือในบางกรณีที่ยังสืบราคาสินค้าที่มีการเปลี่ยน-

แปลงลักษณะจำเพาะใหม่ไม่ได้ และสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะตามที่กำหนดเลิกผลิตไปแล้ว ก็จะใช้วิธีกำหนดให้ราคาสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะใหม่ในช่วงเวลาแรกที่เปลี่ยนเป็น 100 เช่น สินค้าที่ใช้คำนวณดัชนีราคาผู้บริโภค ซึ่งเป็นดัชนีราคาที่สำคัญที่ใช้วัดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยของราคาสินค้าและบริการที่ครอบคลุมส่วนใหญ่ซื้อใช้กัน และนำไปใช้ในการวัดอำนาจซื้อของเงินตรา หรือใช้เป็นมาตรการแสดงการเปลี่ยนแปลงในภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ของประเทศ มักจะมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะบางรายการของสินค้าในหมวดใหญ่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะบางอย่างในหมวดย่อยอยู่เสมอ ๆ เนื่องจากจำนวนรายการสินค้าและบริการที่นำมาใช้ในการหาดัชนีราคาผู้บริโภคนี้มีเป็นจำนวนมาก คือมีถึงประมาณ 300 รายการ การกำหนดลักษณะจำเพาะของสินค้าและใช้วิธีสืบราคาสินค้าย้อนหลังไปในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะจะให้ความสะดวกในกรณีที่จำนวนสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะมีเป็นจำนวนน้อย แต่จากสภาพปัจจุบัน มีสินค้ามากมายหลายชนิดซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะ เนื่องจากได้มีการปรับปรุงในด้านเทคนิคทางการผลิตสินค้า ทำให้เกิดปัญหาในการคำนวณราคาเฉลี่ยของสินค้า โดยวิธีสืบราคาสินค้าย้อนหลังไปดังกล่าวแล้ว เพราะต้องสืบราคาสินค้าย้อนหลังไปเป็นจำนวนมาก

วิธีหนึ่งที่น่าจะแก้ปัญหานี้ได้ก็คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้ากับลักษณะจำเพาะของสินค้า โดยให้ราคาสินค้าเป็นตัวแปรตาม และลักษณะจำเพาะต่าง ๆ ของสินค้าเป็นตัวแปรอิสระ โดยวิธีนี้จะสามารถสร้างสมการความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้ากับลักษณะจำเพาะในรูปต่าง ๆ ได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์ส่วนใหญ่มักอยู่ในรูป Polynomial ทั่ว ๆ ไป คือ
$$P_i = \beta_0 + \sum_{j=1}^k \beta_j x_{ij} + e_i$$
 เมื่อ P_i เป็นราคาสินค้าและ x_j เป็นลักษณะจำเพาะที่ j ของสินค้านั้น β_j เป็นราคาที่เปลี่ยนไปเมื่อลักษณะจำเพาะ x_j เปลี่ยนไป 1 หน่วย และลักษณะจำเพาะอื่น ๆ ที่เหลือคงที่ เนื่องจากราคาของสินค้าจะแปรผันตามลักษณะจำเพาะของสินค้าทุก ๆ ตัว โดยที่แต่ละตัวนั้นอาจมีความสำคัญไม่เท่ากัน และบางตัวอาจจะมีความสำคัญน้อยมาก ดังนั้นในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างราคาสินค้าและลักษณะจำเพาะต่าง ๆ ดังกล่าว จะได้นำเอาลักษณะจำเพาะบางประการที่มีผลทำให้ราคาสินค้านั้น ๆ เปลี่ยนไปมากมา

ทำการวิเคราะห์เท่านั้น โดยทำการทดสอบเสียก่อนว่าลักษณะจำเพาะใดบ้างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ก็จะใช้ลักษณะจำเพาะนั้นในการประมาณราคาเฉลี่ยของสินค้า ซึ่งวิธีนี้น่าจะได้ผลดีกว่าการประมาณราคาเฉลี่ยโดยวิธีที่สืบราคาสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจำเพาะใหม่ย้อนหลังไป หรือโดยการกำหนดราคาสินค้าที่เปลี่ยนลักษณะจำเพาะใหม่ในช่วงเวลาแรกที่เปลี่ยนแปลงเป็น 100 ในกรณีที่สืบราคาสินค้าที่มีลักษณะจำเพาะใหม่ไม่ได้

วัตถุประสงค์ของการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ก็เพื่อต้องการนำเอาเรื่องการวิเคราะห์ความถดถอย และสหสัมพันธ์มาใช้ประยุกต์กับการสร้างดัชนีราคา เช่นดัชนีราคาผู้บริโภค ดัชนีราคาขายส่ง ดัชนีราคาขายปลีก ฯลฯ ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป ดัชนีราคาที่สามารถทำได้โดยวิธีนี้คาดว่าจะมีความถูกต้อง และเชื่อถือได้มากกว่าวิธีที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน อันจะเป็นผลที่ช่วยให้สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น เช่น ในการวางนโยบายการตั้งราคาสินค้าในอนาคต สภาวะเงินฝืด เงินเฟ้อ การควบคุมราคาสินค้า และใช้วิเคราะห์เศรษฐกิจในค่านอื่น ๆ ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย